

CHANTS. POPULAIRES ARMÉNIENS
ՄԱՍԻՆ ՅԱՅՏՆՈՒՄԻ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

— 0 —

Փարիզեան Petit Bleu լրագիրը կը գրէր իր յուշիս 186 թիւին մէջ :

« Պ. Չօպանեան կը սկսի հրատարակութիւնը Հայկական Մատենադարանի մը . իր նպատակն է ծրարնացուց ճանչցնել իր հրկրին քաղաքակրթութիւնն ու մտաւոր կօնքը : Դիտմամբ սարածուած նախապաշարու մեքէրք որոնք ցեղադարկան հարցերու մասին տիրող տգիտութեան մէջ ծաւալման հրաշարի միջոց մը կը դառնանք Հայրը կը ներկայացնէ իր թիւն. Արեւելեան պարզ շուկացի մը, Ասի սո. տէ. Պ. Չօպանեանի ներածութիւնը լաւ կ'ամփոփէ թէ ինչպէս հակառակ հզօր գրացիներու հետ ա' յնթան պատերազմներու եւ հակառակ ներքին պատակաւոր մեքերու » հին Հա. աստարը կը ցատքիւն համար ստեղծել քաղաքակրթութիւն մը որ իր ինքնուրոյն երեւոյթն ունէր : Մտաւոր կը ընդունէ հայկական քաղթութեանը եւ այն ծառայութիւնները զոր Հայրը մատուցելը զերեւելի հիւրընկալող ժողովուրդներուն :

Այս Հայկական Մատենադարանին առողջին հատորը նուիրուած է ժողովրդական երգերուն : Անոնց մէջ է. արգարիւ . որ լաւագոյն կերպով մարդ կրնայ ըմբռնել ցեղի մը անձնաւորութիւնը եւ իր յազմանց ընդհանուր յատկութիւնը :

« Այդ աւանդական երգերուն մէջ, որոնց վրայ այդ ցաւազին ժողովուրդը յաճախ կ'աւելցնէ նոր երգեր, գործովակին ու գողտրիկ չնչոքեր չեն պակսիր . ոչ ալ սերուն պատկերները, Հարսնիքի երգերը շատ թարմ են : Աստուծոյ հին երգեր են, Նորիւրը կը պատմեն Հայոց դիմաւորութիւնը վերջին վարդերուն, եւ իրենց ըողոքները պերճախօս են, Հայաստանի մէջ գետ մինչեւ այսօր կան ժողովրդական երգիչներ, որոնք չափական նուազներու հնարիչներ են . աստուծոյ աշուղդ կ'անուանուին :

« Ծածկական Հայաստանում է որ աշուղին ծաւանդական ճամբար տրպարը մնացած է օցարը, կ'ըսէ պ. Չօպանեան . . . Աշուղը ներառնալով մերն է, գրեթէ նուիրական անձ մը : Ճծածախ կոյր է կամ գէթ աղար տեսողութեամբ . այն մայրերը որ ուխտի գացած ըլ-

նալէ յետոյ եկեղեցի մը ուր նշանաւոր սուրբ ծմը կը տրէր, հիւանդ աչքերով տղայ մը կը օծնին, զանի կ'ուխտեն այդ սուրբին, յետոյ կը օղջ յանձնեն վարդեաւաշուղի մը , որուն առաջնորդին ու աշակերտը կ'ըլլայ, մինչեւ որ հարկաւոր տարիքին հասնելով ու արուեստը ստոված ըլլալով ինքն ալ վարդեաւ օր դառնայ ու իր կարգին երգէ ժողովրդին բազմապատիկ հոգին եւ իր ներշնչման ամենէն մաքուր մասը նուիրէ այն սուրբին որուն ուխտաւած է : Մեւեր հազած , իրենց աշակերտին ուսման կրթնած, տամպուրաջի կամ օտաղ վրայ « նուագելով » փողօցնեմն . ասանց թաւ մը ցաւաքեր կանչելով կամ ծաննն տուններու մէջ սուր մարդիկ կան հաւաքուած ու իրենց երգերը հին կը օտարմեն : ասանց թաւ մը ցաւաք հանջուելու է փոխաբէն . քաւականանալով միայն այն ընծայով զոր կը հաճին իրենց չնորհել : »

« Փօլ Ատանի մէկ յատաջտանը լաւ կ'ամփոփէ այս միանգամայն քրիստոնէական ու արեւելեան թանաստեղծութեան զլիաւոր յատկանիշները :

« Ժան Ֆրոյտի անօրէնութեամբ հրատարակուող « Սուրբիւ » ամսագրի մէջ օգոստոսի թիւին մէջ երեւցած է հետեւեալ յօդուածը .

« Հայ ժողովրդական երգերը զոր Արշակ Չօպանեան հրատարակած է, արտադրութիւններն են մեծ ընտանական քնտրին աշուղներուն, որոնք երկրին մէկ ծայրէն մինչեւ վերջին պարսին եւ խնջոյքներն ու հանջոյքներ իրենց յանկարծաբանութիւններով կը զուարթացնեն Այսպիսի գործեր, որ ցեղային հանճարով կամ թաթառուած են, անոր կենսականութիւնը կ'ապացուցանեն, կը պատմուի թէ Հայոց ֆիզիքական շարժումները ուրիշ ու եւ ժողովրդին կը գնդազանցէ, եւ թէ վարդերու միջոցին , ժամերէ ի վեր դիտապատինկած զոհեր կարելի եղած է կենդանացնել, նմանապէս, այս ազգը տարկութեան խեղդիկ ազդեցութեան դէմ իր անձնականութիւնը պահպանած է, միշտ պահելով նոյն հոյզը, աստուծոյ աշուղդը, սաստկաշունչ, պատկերներու ճոխութեամբ, զգացման պարզութեամբ, կշտուական մեղամարտութեամբ » շատ արեւելադրում, Ա' : , ողբալի են յիշատակները պանդուխտին, անոր որ օտար երկրներու մէջ կը թափառէ, որ Սթամպուլ կամ Կալաթա շէքար կը ծախէ, եւ որ հոն » տունը » թողած է

որուն «աչքերը արցունքով ողողուած են» :
որուն «սիրտը գունդ գունդ արիւն է » :

Պ. Զօպունեան ստացած է այս գրքին առթիւ շնորհաւորական երկտողներ պ պ Փիեր Լօթիէ, Ժորժ Վլեմանտէ, Հանրի տը Բեննիէ, Բեմի տը Կուրմոնէ, Կամա Ալպեր տը Մէտէ , Ժան Փսիքարիէ, Ա. Միլլրանէ, Ֆրեհտերիք Փասիէ, Պարպիէ տը Մենարէ, եւ. Կետեհաղ նամակները :

« Շատ շնորհակալ եմ հայկական բանաստեղծութեան հատորին համար, որ զիս մեծապէս շահագրգռեց : Կատրներէն շատը մեծ հրապարակութեան ունին . ինքնուրոյն ազգային նկարագրով մը որ իրենց յատուկ կնիք մը կուտայ անոնց : Արեւելեան համ մը կայ անոնց մէջ : Բայց շատ տարբեր՝ արարական ու պարսկական բանաստեղծութիւններէն . եւ շատ կտորներու մէջ զլացման իրական խորութիւն մը » :

ձԷՅՄ ՊՐԱՅՍ

«Շնորհակալ եմ, պարոն, ձեր Հայ ժող. երգերուն համար, որոնք ինծի թոյլ տուին ճաշակել այն բոլոր հրապարակութեան բանաստեղծութիւնը որ կայ հոգւոյն մէջ ձեր ժողովրդին որ ա՛նքան տեսակէաներով համակրելի է արգէնս — Գնահատեցի նաեւ ձեր ներածութիւնը որ կը ձգտի հետզհետէ աւելի որոշ կերպով ցոյց տալու այն սեզն ու դերը զոր

ձեր ազնիւ ժողովուրդէ կը բռնէ քաղաքավարութեան պատմութեան մէջ » :

ԼԻԻՏՈՎԻԻ ՏՃ ՔՈՆԻԱՆՍՈՆ

« Պարոն,

« Երեկ ընդունեցայ ձեր «Հայկական երգերու» հատորին երկու օրինակները զոր հաճեց ինք ինծի զրկել : Պիտի յանձնեմ հօրս այն հատորը որ իրեն սահմանուած է, եւ կ'ուզեմ անյապաղ ձեզ յայտնել իմ բոլոր շնորհակալութիւններս ձեր ուզարկումին համար : Ամենամեծ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդամ բանաստեղծութիւնները ձեր երկրին որմէ ոչ չինչ կրնայ մեզ անտարբեր թողուլ :

ՓՈԼ ԼՈՒՊԷ

« Ընդունեցայ ձեր գողտրիկ հաւաքածուն, եւ սրտազին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ զիտեք թէ ո՛րքան կը հաւանիմ ձեր թարգմանութեանց : Անգամ մը եւս՝ շնորհակալութիւն եւ բարե յաջողութիւն » :

Ա. ՄԵՅԵԼԷ

« Զմայանքով կարգացի այն ամենաքնքուշ բանաստեղծութիւնները զոր թարգմաներ էք . բանաստեղծութիւններ որոնց մէջ կ'երգէ եւ կուլայ ժողովրդի մը բովանդակ հոգին : Շատ անկեղծօրէն շնորհակալ եմ ձեր սիրուն ուզարկին համար » :

ԿՈՄՄ ԱԼՊԵՐ ՎԱՆՏԱԼ